

การเลี้ยงไก่พื้นบ้าน

คุณสมบัติที่ดีของไก่พื้นเมือง

1. ไก่พื้นเมืองปล่อยเลี้ยงได้ไม่เสียเวลาในการเลี้ยงดูมาก และกินอาหารที่มีอยู่ตามธรรมชาติได้ ไม่เหมือนไก่พันธุ์ซึ่งทั้งไก่เนื้อและไก่ไข่จะต้องเลี้ยงในโรงเรือนอย่างดี และมีอาหารผสมให้กินเต็มที่จะจึงจะได้ผลและต้องลงทุนมากด้วย

สภาพแวดล้อมในการเลี้ยงไก่พื้นบ้าน

2. ไก่พื้นเมืองสามารถฟักไข่และเลี้ยงลูกเองได้ ในปีหนึ่งแม่ไก่จะไข่อย่างน้อย 3-4 รุ่น รุ่นหนึ่งจะฟักออกประมาณ 8-10 ตัว ตลอดทั้งปีแม่ไก่จะให้ลูกประมาณ 30-40 ตัว ถ้าเลี้ยงไว้ 3-4 แม่เกษตรกรจะมีไก่กินตลอดปี
3. รสชาติของไก่พื้นเมืองมีรสอร่อย เนื้อแน่น มีมันน้อย
4. สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพได้ ขายได้ราคาดีทั้งตัวผู้และตัวเมีย ถ้าเกษตรกรสามารถขายไก่อุ่นได้เดือนละ 5 ตัว ในปีหนึ่งจะมีรายได้ถึง 2,400-3,000 บาท

เลี้ยงสัตว์ให้ได้ผลดี จะต้อง

- * สัตว์พันธุ์ดี
- * อาหารดี
- * โรงเรือนดี
- * การจัดการ (การเลี้ยงดู) ดี
- * การควบคุมป้องกันโรคดี

ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองที่จะให้ได้ผลผลิตดีนั้น มีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึงดังนี้

1. โรงเรือนหรือเล้าไก่

ต้องมีโรงเรือนหรือเล้าให้ไก่ก่อน มีหลังคากันแดดกันฝนได้ ไม่ควรเลี้ยงไก่ไว้ใต้ถุนบ้าน เพราะนอกจากจะไม่ถูกสุขลักษณะแล้ว คนบนเรือนจะถูกไรไก่อรบกวนอีกด้วย เกษตรกรสามารถทำเล้าไก่แบบง่าย ๆ ได้เอง โดยใช้วัสดุที่หาได้ง่ายในท้องถิ่น เช่น ไม้ไผ่ แฝก จาก ฯลฯ

สถานที่ตั้งของเล้าไก่ ควรให้ห่างจากตัวบ้านพอสมควร และอยู่ในที่ดอน ไม่ชื้น และไม่ควรรออยู่ใกล้ต้นไม้ เพราะไก่ชอบนอนบนต้นไม้ จะไม่เข้าไปนอนในเล้า

พื้นเล้าอาจจะปูด้วยแกลบ หรือขี้เลื่อย หรือฟางแห้ง หนาอย่างน้อย 4 ซม. และต้องเปลี่ยนวัสดุรองพื้นทุก ๆ 3 เดือน ให้หนาเท่าเดิมอยู่เสมอ

- เล้ากว้าง 3 เมตร ยาว 4 เมตร สูง 2 เมตร เลี้ยงไก่ขนาดใหญ่ได้ ประมาณ 30-40 ตัว
- เล้ากว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร สูง 1 เมตร เลี้ยงไก่ขนาดใหญ่ได้ ประมาณ 6-8 ตัว

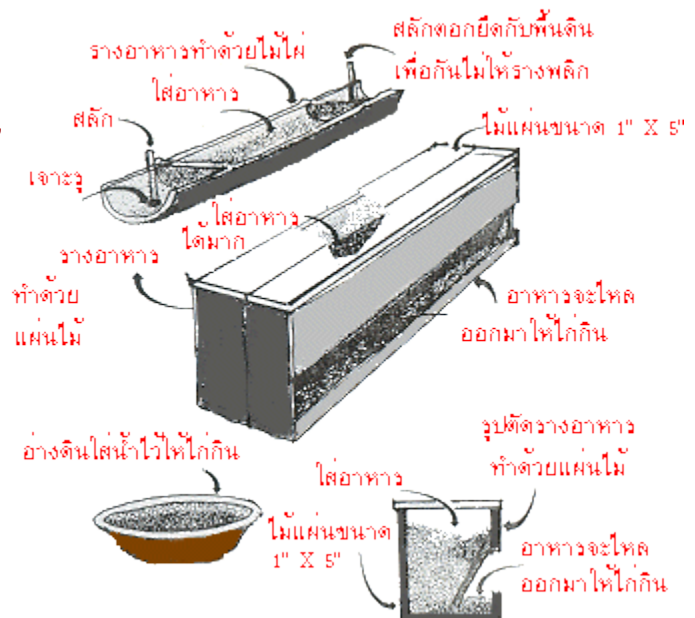
ควรมีกรงไก่ขนาดเล็กอีก 2 กรง คือ กรงหรือสุมสำหรับเลี้ยงแม่ไก่กับลูกอ่อน 1 กรง กรงหรือสุมสำหรับเลี้ยงไก่เล็ก 1 กรง

2. รังน้ำ

ต้องมีรางน้ำสำหรับใส่น้ำสะอาดให้ไก่กิน อาจใช้รางไม้ไผ่ผ่าครึ่งก็ได้

3. รางอาหาร

ควรมีรางสำหรับให้อาหารไก่ เพราะการให้ไก่จิกกินอาหารบนพื้นดิน ทำให้ไก่เป็นโรคพยาธิได้ง่าย

ขนาดราง :

ไก่ใหญ่ 10 ตัว ใช้รางยาว 1 เมตร

ไก่อุ่น 10 ตัว ใช้รางยาว 50 เซนติเมตร

ไก่เล็ก 10 ตัว ใช้รางยาว 20 เซนติเมตร

4. รางใส่กรวดและเปลือกหอยป่นผสมเกลือป่น

ไก่ทุกขนาดต้องกินกรวดและเปลือกหอยเพื่อนำไปสร้างกระดูกและเปลือกไข่ กรวดและเปลือกหอยต้องตั้งไว้ให้กินตลอดเวลา

5. รางไข่

ปกติแม่ไก่พื้นเมืองจะไข่ในรางไข่ เมื่อไข่ได้ 10-12 ฟองจึงจะเริ่มฟัก ต้องมีจำนวนรางไข่เท่ากับจำนวนแม่ไก่ที่ไข่ เพื่อไม่ให้ไก่แย่งกัน ขนาดรางไข่กว้างและยาว 1 ฟุต สูง 8 นิ้วฟุต หรือใช้เข่งก็ได้ รองด้วยหญ้าหรือฟางแห้งให้ถึงครึ่ง ควรตั้งรางไข่ให้อยู่ในที่มืดซิด ไม่ร้อนเกินไป ฝนสาดไม่ถึง แต่แม่ไก่เดินเข้าออกสะดวก

6. ม่านกันฝน

ด้านที่ฝนสาดหรือแดดส่องมาก ๆ ควรมีย่านผ้าใบ กระสอบ หรือเสื่อเก่า ๆ ห้อยทิ้งไว้ โดยเฉพาะมุมที่วางรางไข่

7. คอนนอน

สำหรับให้ไก่นอน ควรจะพาดไว้มุมใดมุมหนึ่งของเล้า คอนนอนควรเป็นไม้กลมคึกว่าไม้เหลี่ยม ซึ่งไก่จะจับคอนนอนได้ดี และเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดบาดแผลที่หน้าอกไก่อีกด้วย

มีปัญหาในการเลี้ยงสัตว์ ปรึกษาได้ที่

- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด
- สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ

อาหารไก่พื้นบ้าน

ก่อนอื่นเกษตรกรต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่า ไก่ต้องการอาหารเพื่อใช้ประโยชน์ต่าง ๆ เช่น

- (ก) ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น หายใจ เดิน วิ่ง และการกินอาหาร
- (ข) ใช้ในการสร้างกระดูก เนื้อ หนัง ขน เล็บ และส่วนต่างๆ ของร่างกาย

(ค) ใช้ในการสร้างไข่ และผลิตลูกไก่
ดังนั้น การที่ไก่จะเจริญเติบโต มีความแข็งแรง และให้ไข่มาก ไก่จะต้องได้กินอาหารเพียงพอ และได้กินอาหารดี โดยสม่ำเสมอทุกวัน

ไก่อต้องการอาหารประเภทใดบ้าง

ความต้องการอาหารของไก่คล้ายกับคนมาก ไก่ต้องการอาหารทั้งหมด 6 อย่างคือ

1. **อาหารประเภทแป้ง** เพื่อนำไปสร้างกำลัง ใช้ในการเดิน การวิ่ง อาหารประเภทนี้ได้จากรำ ปลายข้าว ข้าวโพด ข้าวเปลือก กากมันสำปะหลัง
2. **อาหารประเภทเนื้อ** เพื่อนำไปสร้างขน เล็บ เลือด เนื้อ หนัง อาหารประเภทนี้ได้จากแมลง ไล่เดือน ปลา ปลาปน
3. **อาหารประเภทไขมัน** นำไปสร้างความร้อนให้ร่างกายอบอุ่น ได้จากกากถั่ว กากมะพร้าว ไขมันหมู กากงา
4. **อาหารประเภทแร่ธาตุ** ไก่ต้องการอาหารแร่ธาตุไปสร้างกระดูก เลือด และเปลือกไข่ แร่ธาตุต่าง ๆ ได้จากเปลือกหอยป่น กระดูกป่น
5. **อาหารประเภทวิตามิน** สร้างความแข็งแรง และกระปรี้กระเปร่าแก่ร่างกาย สร้างความต้านทานโรค และบำรุงระบบประสาท มีในหญ้าสด ใบกระถิน ข้าวโพด รำข้าว ปลาปน

6. **น้ำ** เป็นสิ่งจำเป็นที่สุดต่อร่างกาย ถ้าขาดน้ำไก่จะตายภายใน 24 ชั่วโมง ต้องมีน้ำให้ไก่กินตลอดเวลา

การปล่อยให้ไก่ทำอาหารเองตามธรรมชาติจนเคยชิน ทำให้เกษตรกรเข้าใจว่า ไก่กินรำและปลายข้าวและอาหารตามธรรมชาติก็เป็นการเพียงพอแล้ว แต่การที่จะเลี้ยงไก่ให้ได้ผลดีนั้น เกษตรกรจะต้องให้การเอาใจใส่เรื่องอาหารและน้ำให้มากขึ้น โดยวิธีการง่าย ๆ ดังนี้

1. ให้นำน้ำสะอาดตั้งไว้ให้ไก่กินตลอดวัน และคอยเปลี่ยนน้ำทุก ๆ วัน
2. ให้อาหารผสมทุกเช้าเย็นเพิ่มเติมจากอาหารที่ไก่หากินได้ตามปกติ
3. ให้อาหารไก่หลาย ๆ ชนิดผสมกัน เช่น ปลายข้าว รำข้าว ข้าวโพดป่น ปลาปน ข้าวเปลือก กากถั่ว กากมะพร้าว หัวอาหารไก่สำเร็จรูปชนิดเม็ดหรือชนิดผง
4. มีเปลือกหอยป่นผสมเกลือป่นตั้งไว้ให้ไก่กินตลอดเวลา
5. ให้หญ้าสด ใบกระถิน หรือผักสดให้ไก่กินทุกวัน
6. ในฤดูแล้ง ไก่มักจะขาดหญ้ากิน เกษตรกรควรปลูกกระถินไว้บริเวณใกล้ ๆ คอก วิธีปลูกนั้นให้ นำเมล็ดกระถินมาลวกด้วยน้ำร้อนนาน 2 ถึง 3 นาที แล้วนำไปแช่น้ำเย็น เสร็จแล้วจึงนำไปเพาะในดินในถุงพลาสติก จนกระทั่งต้นกระถินสูงประมาณ 1 เมตร จึงย้ายไปปลูกเป็นแถวหรือแนวรั้ว เมื่อต้นกระถินติดดินแล้ว ควรตัดให้ต้นต่ำ ๆ เพื่อให้ไก่จะได้กินถึง หรือจะคอยตัดให้ไก่กินก็ได้
- นอกจากนั้น เราอาจเพาะข้าวเปลือกหรือถั่วเขียวให้ไก่กินก็ได้ การเพาะถั่วเขียวให้เอาเมล็ดถั่วเขียวแช่น้ำเย็นไว้ 12 ชั่วโมง ล้างใส่ไหคว่ำไว้หมั่นรดน้ำทุก 2-3 ชั่วโมง พอครบ 3 วันก็เอาออกให้ไก่กินได้ ถั่วเขียว 4 กระป๋องนม ให้แม่ไก่กินได้ประมาณ 100 ตัว
7. การใช้หัวอาหารไก่สำเร็จรูปผสมลงในรำข้าวหรือปลายข้าว เป็นวิธีการที่สะดวกที่สุด เนื่องจากเกษตรกรสามารถหาซื้อได้ง่ายและผสมได้สะดวก เป็นวิธีที่จะเสริมให้ไก่เจริญเติบโตเร็วขึ้น
8. การสังเกตว่าไก่ได้อาหารเพียงพอหรือไม่ ให้ดูว่าในระยะแรกที่ให้อาหารไก่จะรีบกินและมีการแย่งกัน ถ้าไก่กินอาหารไปเรื่อย ๆ และเลิกแย่งกัน กินอาหารช้าลง มีการคุ้ยเขี่ย แสดงว่าไก่ได้กินอาหารเพียงพอแล้ว

การขยายพันธุ์

การฟักไข่

แม่ไก่พื้นเมืองจะเริ่มให้ไข่ เมื่ออายุประมาณ 6-8 เดือน การไข่มีลักษณะเป็นชุด เฉลี่ยแล้วจะไข่ปีละประมาณ 4 ชุด ๆ ละประมาณ 10-12 ฟอง แม่ไก่เมื่อไข่หมดชุดแล้วก็จะเริ่มฟักไข่ ก่อนจะให้แม่ไก่ฟักไข่ ควรฆ่าไรและเหาบนตัวแม่ไก่เสียก่อน โดยจับแม่ไก่จุ่มน้ำยาฆ่าไร เหา ทั้งนี้เพื่อป้องกันไรและเหาบนตัวแม่ไก่ในขณะกกไข่

การฟักไข่นั้น ในเวลากลางคืนแม่ไก่จะนอนกกไข่ตลอดคืน และออกหากินในเวลาเช้า ตอนกลางวันแม่ไก่จะขึ้นกกไข่ครั้งละประมาณ 2 ชั่วโมง แล้วลงจากรังไข่ ออกหากินสลับกันไป แล้วจะกลับมากกไข่อีก

เมื่อแม่ไก่ฟักไข่ไปได้ประมาณ 5-7 วัน ควรเอาไข่มาส่องดูเชื้อ โดยใช้กระดาษแข็งมาฉาบเป็นรูปกระบอกลง เอาไข่ไก่มาชิดที่ปลายท่อ ด้านหนึ่ง แล้วยกขึ้นส่องดูกับแสงแดด ไข่ที่มีเชื้อจะเห็นมีจุดดำอยู่ข้างในและมีเส้นเลือดสีแดงกระจายออกไป ส่วนไข่ที่ไม่มีเชื้อจะใสไม่เห็นเส้นเลือด ต้องคัดออกและเอาไปกินได้ ซึ่งจะเป็นการช่วยให้แม่ไก่ฟักไข่ที่มีเชื้อที่เหลือได้ดีขึ้น และได้ลูกไก่มากขึ้น แม่ไก่จะใช้เวลาฟักไข่นอกเป็นตัวประมาณ 21 วัน เมื่อลูกไก่ฟักออกหมดแล้ว ควรเอาฟางที่รองรังไข่รวมทั้งเปลือกไข่เผาทั้งเสีย และทำความสะอาดรังไข่

การเลี้ยงแม่ไก่และลูกไก่

เมื่อลูกไก่ออกจากไข่หมดแล้วควรให้แม่ไก่เลี้ยงลูกเอง โดยการย้ายทั้งแม่ไก่และลูกไก่ลงมาขังในสุ่มหรือกรงบนพื้นดินที่แห้ง ในระยะแรก ควรมีอาหารสำหรับใส่รำ ปลายข้าวหรือเศษข้าวสุกให้ลูกไก่กิน และมีถ้วยหรืออ่างน้ำดื่ม ๆ ใส่ในสะอาดให้กินตลอดเวลา เมื่อลูกไก่อายุประมาณ 2 อาทิตย์ ลูกไก่แข็งแรงแล้ว ก็เปิดสุ่มออกปล่อยให้ลูกไก่ไปหากินกับแม่ไก่ได้ ซึ่งโดยธรรมชาติแม่ไก่จะเลี้ยงลูกประมาณ 1-2 เดือนจึงจะแยกจากลูกเพื่อผสมพันธุ์และวางไข่ใหม่

ถ้าต้องการให้แม่ไก่เตรียมตัวไข่อีกต่อไปเร็วขึ้น หลังจากปล่อยให้เลี้ยงลูกได้ 2 อาทิตย์ ก็ให้แยกลูกออกจากแม่ นำไปเลี้ยงในกรงต่างหาก เพื่อให้แม่ไก่ฟักตัวแล้วเตรียมตัวไข่อีก

ลูกไก่อายุ 2 อาทิตย์ที่แยกจากแม่ใหม่ ๆ ยังหาอาหารไม่เก่งและยังป้องกันตัวเองไม่ได้ ต้องเลี้ยงในกรงต่างหาก เพื่อให้ลูกไก่แข็งแรงปราศเปรียว จนอายุได้เดือนครึ่งถึงสองเดือนจึงจะปล่อยเลี้ยงได้

ลูกไก่ในระยะนี้เป็นช่วงที่ล่อแหลมมาก มักจะมีการตายมากที่สุด เจ้าของต้องดูแลเอาใจใส่อย่างใกล้ชิด เรื่องน้ำ อาหาร และการป้องกันโรค ในกรณีที่มีแม่ไก่เลี้ยงลูกขนาดต่าง ๆ กันหลายแม่ ควรจะมีสุ่มที่ขนาดคาคีหรือค่างหลาย ๆ ขนาด มีอาหารและน้ำใส่ไว้ข้างใน เพื่อเป็นการป้องกันไก่เล็กถูกเหยียบหรือเตะตาย เพราะไก่เล็กจะเข้าสู่ที่มีรูเล็ก ลูกไก่รุ่นใหญ่ก็จะเข้าสู่ที่มีคาคีใหญ่ ไก่รุ่นโตแล้วจะอยู่ข้างนอกเข้าไปไม่ได้ ซึ่งวิธีนี้จะเป็นการช่วยให้ลูกไก่เล็กได้กินอาหารเต็มที่ โตเร็วขึ้นและตายน้อยลง

กรณีที่เกษตรกรมีไกรุ่น อายุ 3-4 เดือนจำนวนมาก ๆ ควรนำมาเลี้ยงขังกรง ขุนให้กินอาหารเต็มที่สัก 1 เดือน จะทำให้ไก่อ้วน ขายได้ราคาดี ซึ่งเป็นวิธีการช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

การคัดเลือกพันธุ์ไก่

เกษตรกรสามารถคัดเลือกไก่พื้นเมืองไว้ทำพันธุ์ได้ โดยการปฏิบัติดังนี้

1. พ่อไก่ที่ดีจะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์ และแข็งแรง มีน้ำหนักตั้งแต่ 2.5 กก. ขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 9 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี
2. แม่ไก่ที่ดีจะต้องมีรูปร่างสมบูรณ์และแข็งแรง มีน้ำหนักตั้งแต่ 1.5 กก. ขึ้นไป มีอายุตั้งแต่ 7 เดือน แต่ไม่เกิน 3 ปี

- ให้ไข่อย่างน้อยปีละ 4 ชุด

- ไข่ไข่อ่างน้อยชุดละ 12 ฟอง
- ฟักไข่ออกอย่างน้อยชุดละ 8 ตัว
- เลี้ยงลูกเก่ง เลี้ยงลูกรอดจนโตชุดละ 6 ตัว
- ไม่คูร้าย คอยจับตาดูไก่ของแม่ไก่ตัวอื่น

3. หมั่นคัดเลือกพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์เสมอ ๆ ถ้าแม่เกิน 3 ปี ต้องคัดออก

4. พ่อพันธุ์ 1 ตัว สามารถใช้ผสมพันธุ์หรือคุมฝูงแม่ไก่ได้ 6-10 ตัว

5. เก็บลูกไก่ที่เกิดจากพ่อแม่ไก่ที่ดีที่สุดไว้ทำพันธุ์ รุ่นละ 2-3 ตัว

การคัดเลือกพันธุ์ไก่ที่ดีที่สุดไว้ทำพันธุ์จะช่วยให้ไก่ในฝูงมีขนาดตัวโต ไข่ไข่มาก เลี้ยงลูกดี เลี้ยงลูกรอดมาก และลูกไก่โตเร็ว ทำให้ผู้เลี้ยงได้ผลตอบแทนสูง

การเลี้ยง ไก่กิน ไข่

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้กินไข่ นั้นมีการจัดการง่าย ๆ คือ เราต้องดูแลเอาใจใส่พอสมควรเมื่อแม่ไก่เริ่มไข่ โดยเฉพาะแม่ไก่ที่ไข่ดกจะไข่ในตอนเช้า พอรุ่งขึ้นไข่ใหม่อีก 1 ใบ ก็เก็บไข่ใบเก่าออก และเก็บออกทุก ๆ วัน โดยให้เหลืออยู่ในรังไข่ใบเดียว ไก่ก็จะไข่ไปเรื่อย ๆ พอสังเกตเห็นว่าไข่จะเริ่มฟัก คือ มันจะกินอาหารน้อยลง เพื่อบังคับตัวมันเองไม่ให้ไข่ต่อไป จะต้องแยกแม่ไก่มาขังเลี้ยงไว้ต่างหาก ซึ่งเกษตรกรควรหมักคอกไว้สำหรับขังแม่ไก่ไม่ให้มันฟักไข่ได้ แล้วหาอาหารที่มีโปรตีน เช่น พวกปลาป่นกับรำ และปลายข้าว หรือถ้ามีอาหารไก่ไข่ให้กินยิ่งดี แล้วเอาตัวผู้รุ่นหนุ่มใส่ให้อยู่ด้วยกันประมาณ 4-5 วัน ไก่ก็จะเริ่มไข่อีก แบบนี้เป็นวิธีการเลี้ยงไก่พื้นเมืองไว้กินไข่ เราจะได้ไข่อยู่เกือบตลอดเวลา ซึ่งถ้าเราปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่ไปได้ 2-3 วัน แล้วเราแยกออก จะต้องกินเวลาเป็นอาทิตย์ถึงสองอาทิตย์ แม่ไก่จึงจะเริ่มไข่ใหม่

ถ้าเราต้องการขยายพันธุ์ พอสังเกตเห็นว่าสีขนและหน้าเริ่มซีดมาก ขนจะเริ่มร่วง มันจะผลัดขนและจะไม่ไข่ ในช่วงนี้ ควรปล่อยให้แม่ไก่ฟักไข่และเลี้ยงลูก ซึ่งมันจะเริ่มผลัดขนก่อนช่วงหน้าหนาว เราก็จะได้ลูกไก่ตอนหน้าหนาว ซึ่งลูกไก่จะมีเปอร์เซ็นต์ฟักออกสูง และมีอาหารสมบูรณ์ ลูกไก่จะโตเร็ว ส่วนแม่ไก่หลังจากเลี้ยงลูกแล้วประมาณ 47 วัน ก็จะเริ่มไข่ใหม่ เราก็จัดการแบบเดิมอีก ก็จะมีไข่กินตลอดเวลา

การป้องกันและรักษาโรคไก่พื้นบ้าน

ปัญหาที่สำคัญที่สุดในการเลี้ยงไก่คือ เรื่องโรค เช่น โรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบ โรคอหิวาต์ โรคไข้ตาย นอกจากนั้น ยังมีโรคพยาธิต่าง ๆ ทั้งพยาธิภายนอก เช่น เหา ไร หมัด และพยาธิภายใน เช่น พยาธิไส้เดือน พยาธิตัวแบน พยาธินัยน์ตาไก่

วิธีป้องกันและควบคุมโรคและพยาธิ

วิธีที่ดีที่สุดคือ

- * การสุขาภิบาลที่ดี
- * การให้วัคซีนป้องกันโรค โดยสม่ำเสมอ

การสุขาภิบาล เป็นสิ่งสำคัญมากในการป้องกันโรคและพยาธิไก่ เพราะถ้าการสุขาภิบาลไม่ดีจะเป็นสาเหตุให้ไก่สุขภาพเลวลง ไม่แข็งแรง เป็นโรคต่าง ๆ ได้ง่าย

ข้อแนะนำมีดังนี้

1. ควรดูแลทำความสะอาดและภาชนะต่าง ๆ ที่วางไว้ในเล้าไก่และบริเวณใกล้เคียง ด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อโรค และอย่าปล่อยให้เล้าชื้นแฉะ เพราะจะเป็นที่หมักหมมของเชื้อโรค
2. สร้างเล้าให้อากาศถ่ายเทได้สะดวก
3. กำจัดแหล่งน้ำสกปรกรอบ ๆ บริเวณบ้าน เล้าไก่ และใกล้เคียง
4. อาหารไก่ต้องมีคุณภาพดี อาหารที่กินไม่หมดให้ทิ้ง อย่าปล่อยให้เน่าเสีย

5. มีน้ำสะอาดให้ไก่กินตลอดเวลา
6. ถ้ามีไก่ป่วยไม่มากนัก ควรกำจัดเสีย และจัดการเผาหรือฝังให้เรียบร้อยจะช่วยกำจัดโรคได้เป็นอย่างดี
7. อย่าทิ้งซากไก่ลงแหล่งน้ำเป็นอันตราย เพราะเชื้อโรคจะแพร่กระจายไปได้
8. กำจัดซากไก่โดยวิธีเผาหรือฝัง ไม่ควรนำไปจำหน่าย เพราะจะทำให้เกิดโรคแพร่ระบาดได้
9. วิธีป้องกันโรคอีกอย่างหนึ่งก็คือ เราไม่ควรซื้อไก่สดจากตลาดหรือหมู่บ้านอื่นมากิน เพราะไก่พวกนี้อาจเป็นโรครามาแล้วก็ได้
10. เมื่อมีโรคระบาดเกิดขึ้น เจ้าของไก่ควรติดต่อหรือกับสัตวแพทย์โดยเร็ว

การใช้วัคซีนป้องกันโรคระบาดไก่

ถึงแม้ว่าเราจะได้มีการสุขาภิบาลที่ดีแล้ว แต่โดยปกติในสิ่งแวดล้อมจะมีเชื้อโรคอยู่ ซึ่งสามารถทำให้ไก่เป็นโรคได้ตลอดเวลา เราจึงต้องสร้างความต้านทานโรคให้กับไก่ของเรา โดยการใช้วัคซีนป้องกันโรค ควรให้ตั้งแต่อายุน้อย ๆ และทำตามตารางที่กำหนดอย่างสม่ำเสมอ เป็นวิธีการป้องกันโรคที่เสียค่าใช้จ่ายน้อย และได้ผลค่อนข้างดี

การใช้วัคซีนจะได้ผลดีที่สุดเมื่อ

1. สุขภาพของไก่ต้องแข็งแรงไม่เป็นโรค
2. วัคซีนมีคุณภาพดี เก็บรักษาดี โดยต้องเก็บในที่เย็น เช่น ใส่กระติกน้ำแข็งหรือตู้เย็น ไม่ควรให้ถูกแสงแดดจะทำให้วัคซีนเสื่อมใช้ไม่ได้ผล
3. เครื่องมือที่ใช้กับวัคซีนสะอาด และผ่านการต้มฆ่าเชื้อโรคแล้ว
4. ฉีดวัคซีนให้ครบตามขนาดที่กำหนด
5. ฉีดวัคซีนโดยสม่ำเสมอ และพยายามฉีดวัคซีนไก่ที่มีสุขภาพดีทุกตัวในฝูงเดียวกัน

สถานที่ซื้อวัคซีน

- กรมปศุสัตว์ วิทยาไท กรุงเทพฯ
- สำนักงานปศุสัตว์จังหวัด ปศุสัตว์อำเภอ ทุกอำเภอ

การซื้อวัคซีน ต้องนำกระติกบรรจุน้ำแข็งไปเพื่อใส่วัคซีนที่ซื้อทุกครั้ง เพราะวัคซีนต้องเก็บรักษาในความเย็นมิให้ถูกแสงสว่างเพื่อรักษาคุณภาพของวัคซีนมิให้เสื่อมใช้ไม่ได้ผล นอกจากวัคซีนป้องกันโรคอหิวาต์เป็ด-ไก่ ที่ไม่ต้องเก็บไว้ในความเย็น ถ้ายังไม่เข้าใจวิธีใช้วัคซีน ให้สอบถามจากเจ้าหน้าที่ผู้ขายวัคซีน

โรคระบาดของไก่ที่สำคัญ

โรคนิวคาสเซิล

เป็นโรคระบาดไก่ที่ร้ายแรงที่สุด มีระบาดทั่วไป ถ้าเกิดขึ้นในฝูงใดมักจะทำให้ตายหมดแล้ว ในไก่ใหญ่ทำให้ไขลง

อาการ

ปกติจะแสดงอาการป่วยหลังได้รับเชื้อโรคเป็นเวลา 3-6 วัน โดยแสดงอาการหายใจลำบาก มีเสียงดังในเวลาหายใจ มีน้ำมูกไหล ท้องเสีย กระตุก คอบิด ขาและปีกเป็นอัมพาตใช้การไม่ได้ บางรายอุจจาระร่วง เป็นสีเขียว แม้ไก่ที่กำลังไข่จะหยุดไข่ทันที และมักตายภายใน 1 อาทิตย์

ไก่ที่หายจากโรคนี้อาจจะพิการ คอบิด ขาและปีกใช้งานไม่ได้ดี และจะเป็นตัวอมโรคต่อไป

สาเหตุและการติดต่อ

โรคนี้อาจเกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง การติดต่อของโรคเป็นไปรวดเร็วมากดังนี้

- ติดต่อกันโดยตรงในไก่ป่วยที่อยู่ใกล้ชิดกัน กินน้ำและอาหารร่วมกัน
- ติดไปกับอุปกรณ์การเลี้ยงไก่ คนและสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว ตลอดจนนก หนู และแมลงวัน ก็เป็นตัวนำโรคได้
- จากการชำแหละไก่ที่ป่วยและตายด้วยโรคนี้อัน ซึ่งในซากไก่จะมีเชื้อโรคอยู่ในปริมาณ

สูงมากพอที่จะแพร่ระบาดไปยังไก่ตัวอื่น ๆ ในเล้าและไก่บริเวณใกล้เคียงได้

การป้องกัน

โดยการใช้วัคซีนป้องกันซึ่งมี 2 ชนิด ด้วยกันคือ ชนิดหยอดจุมูก และชนิดแทงปีกซึ่งใช้กับไก่อายุ 3 เดือนขึ้นไป

การใช้วัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล

ชนิดวัคซีน	อายุไก่	วิธีให้	ขนาดวัคซีน	ระยะคุ้มโรค
ชนิดหยอดจุมูก	1-7 วัน	หยอดจุมูก	1-2 หยด	ระยะสั้น ควรให้ครั้งที่สองเมื่อไก่อายุ 21 วัน
ชนิดหยอดจุมูก	21 วัน	หยอดจุมูก	1-2 หยด	ควรให้วัคซีนนิวคาสเซิลชนิดแทงปีกอีกครั้งเมื่อไก่อายุ 3 เดือน
ชนิดแทงปีก	3 เดือน	ใช้เข็มคู่แทงผนังปีก (ระวังอย่าให้ถูกเส้นเลือด)	1 ครั้ง	6 เดือน

ขั้นตอนการใช้วัคซีนป้องกันโรคนิวคาสเซิล

วัคซีนชนิดหยอดจุมูกและเครื่องมือ

วัคซีนชนิดแทงปีก

ผสมวัคซีนด้วยน้ำยาละลาย

ใช้เข็มแทงปีกจุ่มวัคซีน

หยอดจมูก

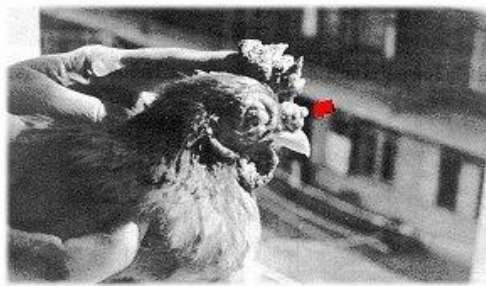

ตำแหน่งแทงปีก

โรค

โรคฝีดาษไก่

เป็นโรคระบาดที่พบได้มากในลูกไก่และไก่รุ่น นอกจากนี้นักพิราบก็เป็นโรคนี้ได้ ติดต่อได้รวดเร็วมาก มักจะทำให้ไก่ตายเป็นจำนวนมาก ตัวที่ไม่ตายจะแคระแกรน ไม่เจริญเติบโตเท่าที่ควร

อาการ

หลังจากไก่ได้รับเชื้อโรคแล้วประมาณ 1 อาทิตย์จะแสดงอาการ ซึ่งอาจพบได้ 2 ลักษณะคือ

1. เกิดตุ่มฝีดาษลักษณะคล้ายหูด เกิดขึ้นตามผิวหนังบริเวณที่ไม่มีขน เช่น บริเวณหน้า หงอน เหนียง หนังตา และขา ระยะแรกเป็นเม็ดตุ่มเล็ก ๆ ต่อมาจะค่อย ๆ ใหญ่ขึ้น ที่หัวของฝีเป็นแผลมีสะเก็ดสีน้ำตาลปิดอยู่

ต่อมาจะแห้งและลอกหลุดออกไป

2. ตุ่มฝีดาษชนิดที่เป็นแผลเกิดขึ้นในลำคอ ทำให้กินอาหารลำบาก น้ำลายไหลยืด มีกลิ่นเหม็น เป็นมาก ๆ จะทำให้ไก่ตายได้

สาเหตุและการติดต่อ

เกิดจากเชื้อไวรัส ติดต่อได้หลายทาง ดังนี้

- ทางบาดแผล เช่น แผลที่เกิดจากถูกของมีคม แผลจากการจิกตีกันในฝูง
- ยุงเป็นพาหะที่สำคัญในการนำเชื้อโรคไประบาดในไก่ตัวอื่น ๆ โดยยุงกินเลือดสัตว์ป่วยในระยะที่มีเชื้อโรคอยู่ในกระแสเลือด เชื้อโรคก็จะเข้าไปอยู่ในตัวยุง เมื่อยุงไปกัดดูดเลือดไก่อีกตัวหนึ่งก็จะปล่อยเชื้อโรคเข้าไปทำให้ไก่เป็นโรค

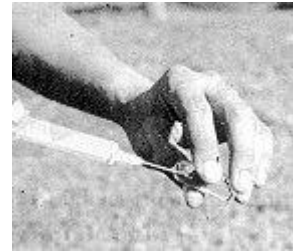
การป้องกันและรักษา

1. ในการเลี้ยงลูกไก่เล็ก ควรระวังอย่างให้ยุ่งัด
2. ใช้ทั้งเจอร์ไอโอดีนทาตามตุ่มฝีที่เกิดขึ้นเพื่อลดการอักเสบของฝี และให้ยาปฏิชีวนะละลายน้ำให้กินติดต่อกัน 3-4 วัน
3. การทำวัคซีนป้องกันโรคฝีดาษไก่ ใช้เข็มแทงปีก โดยแทง 1 ครั้ง ทำกับไก่อายุ 1 อาทิตย์ขึ้นไป ไก่จะมีภูมิคุ้มกันโรคฝีดาษได้นาน 1 ปี

ขั้นตอนการทำวัคซีนป้องกันโรคฝีดาษ

วัคซีนและเครื่องมือ

ผสมวัคซีนด้วยน้ำยาละลาย

ใช้เข็มแทงปีกจุ่มวัคซีน

ตำแหน่งแทงปีก

โรค

โรคหิวค้เปิด-ไก่

เป็นโรคติดต่อร้ายแรงที่พบได้ในไก่ เป็ด ห่าน และนกอีกหลายชนิด ระบาดได้ทุกฤดูกาล

สาเหตุและการติดต่อ

เกิดจากเชื้อแบคทีเรียชนิดหนึ่ง ติดต่อได้หลายทาง เช่น

- โดยกินอาหารหรือน้ำที่มีเชื้อโรคเข้าไป และติดต่อกันต่อไปในสัตว์ป่วยที่อยู่ใกล้ชิดกัน
- เชื้อโรคติดไปกับอุปกรณ์การเลี้ยง คน และสัตว์เลี้ยง เช่น สุนัข แมว ตลอดจน นก หนู ก็เป็นตัวนำโรคได้
- เป็ด-ไก่ที่เลี้ยงใกล้แหล่งน้ำ จากเป็ด-ไก่ที่เป็นโรค และสิ่งขับถ่ายที่ตกลงในน้ำนั้น เชื้อโรคจะแพร่กระจายไปตามกระแสน้ำได้
- จากการชำแหละเป็ด-ไก่ ที่ป่วยและตายด้วยโรค ซึ่งเชื้อโรคสามารถแพร่กระจายไปสู่เป็ด-ไก่ตัวอื่น ๆ ในเล้าและเป็ด-ไก่บริเวณใกล้เคียงได้

อาการ

ถ้าเป็นอย่างร้ายแรงเป็ด-ไก่อาจตายโดยไม่แสดงอาการให้เห็น ถ้าเป็นอย่างอ่อนไก่อาจจะป่วยเป็นแรมเดือน มีอาการหงอยซึม เบื่ออาหาร กระหายน้ำจัด ท้องร่วง อุจจาระมีสีเหลืองหรือเขียว หงอนและเหนียงมีสีคล้ำกว่าปกติ

ในรายที่เป็นอย่างเรื้อรัง เหนียงจะบวม บางตัวจะบวมที่ข้อขา ทำให้เดินไม่สะดวก

การป้องกันและรักษา

1. การสุขาภิบาลสำคัญมากในการป้องกันโรค ต้องระวังความสะอาดภายในเล้าไก่ การสร้างโรงเรือนต้องโปร่ง เช่นสบาย ไม่อบอ้าว ไม่สกปรก
2. การฉีดวัคซีนป้องกันโรคหวัดเปิด-ไก่ เมื่อไก่อายุ 1-3 เดือนฉีดวัคซีนแทงเข้ากล้ามเนื้อหรือใต้ผิวหนัง จำนวน 1 ซี.ซี. ไก่จะมีภูมิคุ้มโรคได้นาน 3 เดือน หรือไก่อายุ 3 เดือนขึ้นไป ฉีดวัคซีนเข้ากล้ามเนื้อหรือใต้ผิวหนังเช่นกัน แต่ใช้จำนวน 2 ซี.ซี. ไก่ก็จะมีภูมิคุ้มโรคได้นาน 3 เดือน และต้องทำซ้ำทุก 3 เดือน
3. การรักษาโดยใช้ยาปฏิชีวนะหรือยาฆ่าพยาธิบางตัว ละลายน้ำให้ไก่กินติดต่อกัน 2-3 วัน และควรรักษาด้วยสัตวแพทย์ในท้องถิ่น

ขั้นตอนการฉีดวัคซีนป้องกันโรคหวัดเปิด-ไก่

วัคซีนและเครื่องมือ

ดูดวัคซีน

ตำแหน่งฉีดวัคซีนในไก่

ตำแหน่งฉีดวัคซีนในเป็ด

โรคหลอดลมอักเสบติดต่อกัน

เป็นโรคติดต่อทางระบบหายใจ เกิดได้กับไก่ทุกอายุ แต่ในลูกไก่เล็กจะติดโรคนี้นี้ได้ง่ายกว่า และตายมากกว่าในไก่ใหญ่

อาการ

ไก่อแสดงอาการคล้ายเป็นหวัด โดยเฉพาะในลูกไก่จะมีอาการหายใจลำบาก อ้าปากเวลาที่หายใจ และมีเสียงดังครืดคราด ตาแฉะ หงอยซึม ลูกไก่มักตายเพราะหายใจไม่ออก เนื่องจากจะมีน้ำเมือกอุดในหลอดลม

ส่วนในแม่ไก่จะคายน้อยกว่า แต่มีผลกระทบต่อการใช้ ทำให้ไข่ลดลงอย่างรวดเร็ว คุณภาพของไข่เลวลง เช่น เปลือกไข่บาง นิ่ม ขรุขระ ไข่ขาวเหลวเป็นน้ำ ฟักออกเป็นตัวน้อย

สาเหตุและการติดต่อ

เกิดจากเชื้อไวรัสชนิดหนึ่ง การแพร่ระบาดรวดเร็วมาก ไก่จะได้รับเชื้อโรคโดยการหายใจเอาเชื้อโรคที่ปลิวฟุ้งอยู่ในอากาศ หรือการกินเอาเชื้อโรคที่ปนอยู่ในอาหารหรือน้ำเข้าไป

การป้องกัน

ในการป้องกันมิให้เกิดโรค มีข้อเสนอ ดังนี้

1. อย่าเลี้ยงลูกไก่ต่างรุ่นปนเปกัน ควรเลี้ยงไก่เล็กให้อยู่ห่างจากไก่ใหญ่
2. หมั่นดูแลความสะอาดเล้าไก่ และภาชนะต่าง ๆ ที่ใช้ในเล้าไก่และใช้น้ำยาฆ่าเชื้อโรค
3. อาหารที่ใช้เลี้ยงไก่ต้องเป็นอาหารที่มีคุณภาพดี อาหารที่ใกล้กินไม่หมดให้ทิ้ง อย่าปล่อยให้เน่าเสีย ควรกวาดล้างให้หมด
4. โรคนี้ไม่มียารักษาโดยตรง วิธีป้องกันที่ดีที่สุด คือ การให้วัคซีนป้องกันโรคล่วงหน้า โดยใช้วัคซีนหยอดตาหรือหยอดจมูกลูกไก่เมื่ออายุได้ 2 อาทิตย์ และหยอดซ้ำทุก ๆ 3 เดือน

[โรค](#)

โรคพยาธิภายนอก

พยาธิภายนอกได้แก่ เหา หมัด ไร ที่อาศัยอยู่ตามผิวหนังและขนไก่ จะดูดเลือดและกัดกินผิวหนังและขนไก่ ทำความรำคาญทั้งกลางวันและกลางคืน ไก่ไม่มีความสุข สุขภาพไก่อ่อนแอ ชุบผอมลง โลหิตจางและความต้านทานโรคลดลง

การรักษา

รักษาโดยใช้ยากำจัดพยาธิภายนอกที่มีจำหน่ายในท้องตลาด เช่น โรทีโนมาลาโทอน ใช้ละลายน้ำฉีดพ่นบริเวณเล้าไก่และกรงไก่เป็นประจำ อย่าให้ลูกตัวไก่ แต่เวลาพ่นจะต้องระวังเพราะเป็นอันตราย โดยใช้มาลาโทอน 5% อาจใช้ละลายน้ำอย่างอ่อน ๆ ในขนาดเพียง 0.5% จุ่มไก่ลงในน้ำยาเพื่อฆ่าหมัดหรือไรตามตัวไก่

ยาที่ใช้ทั่ว ๆ ไป ได้แก่ โสดีน ทูบแช่น้ำให้น้ำขาวออก แล้วผสมน้ำลงไปพอประมาณ จับไก่ลงจุ่ม หรือจะใช้ยาผงสำเร็จรูปโรยตามตัวไก่โดยตรงก็ได้

อาจใช้ยาสูบอย่างจุนแช่น้ำในบิ๊บให้เข้มข้น แล้วจับตัวไก่จุ่มลงไป หรือจะค้ายาสูบอย่างจุนให้ป็น แล้วนำไปโรยตามรังไข่และบริเวณเล้าไก่ก็ได้

หรืออีกวิธีหนึ่ง ให้ทำที่เกลือกฝุ่น โดยนำกล่อ่งสีเหลืองลิกประมาณ 1 คืบ ใช้ยาสูบอย่างจุนตำให้ป็นเป็นแป้ง ผสมกับปูนขาว (หรือขี้เถ้า) และดิน ใสไว้ในลัง ราดน้ำให้ชุ่มนิดหน่อย เพราะไก่ชอบเกลือก วิธีนี้จะช่วยลดเหาและไรไก่ลงได้ ทั้งประหยัดและได้ผลดี

โรคพยาธิไส้เดือนของไก่

พยาธิไส้เดือนของไก่พบในไก่พื้นเมืองบ่อขุ ๆ พยาธิชนิดนี้จะทำอันตรายไก่อะหว่างอายุ 1-3 เดือนได้มาก ถ้าป้องกันมิให้ไก่เป็นพยาธินี้จนอายุเกิน 3 เดือนไปแล้ว อันตรายและความเสียหายจะมีน้อยลง

ไข่พยาธิจะปนออกมากับอุจจาระ เมื่อความร้อนและความชุ่มชื้นพอเหมาะ ไข่พยาธิจะเจริญเป็นระยะติดต่อ ซึ่งจะมีตัวอ่อนอยู่ภายใน ไก่จะติดพยาธิโดยกินไข่ระยะติดต่อเข้าไป

ไก่อายุ 1-3 เดือน เมื่อเป็นโรคพยาธิชนิดนี้จะมีอาการซูบผอม เมื่ออาหาร ขนหยอง ปีกตก เติบโตช้า ท้องเสีย ถ้ามีพยาธิมาก ลูกไก่อาจตายภายใน 10 วัน ในไก่ใหญ่จำนวนไข่ลดลงจนสังเกตเห็นได้ชัด

การป้องกันและกำจัดพยาธิ

1. ทำความสะอาดคอก กวาดอุจจาระบ่อขุ ๆ แล้วนำไปทิ้งให้ไกลจากที่เลี้ยงไก่ หรือเอาไปใส่ถังไม้ 2 ชั้น ซึ่งระหว่างกลางใส่ขี้เลื่อยไว้ และมีฝาปิด และทิ้งไว้ 2 อาทิตย์ไข่พยาธิจะถูกทำลาย เอาอุจจาระไปใช้เป็นปุ๋ยได้
2. อย่าให้คอกชื้นแฉะ และพยายามให้คอกถูกแสงแดดเสมอ
3. การเลี้ยงลูกไก่บนตะแกรงลวดตาข่ายจะป้องกันพยาธิได้ดี
4. การรักษาพยาธิไส้เดือน ใช้ยาพวกปีปเปอร์าซินชนิดแคปซูล ขนาด 200 มิลลิกรัม ต่อน้ำหนัก ต่อไก่ 1 กก. หรือใช้ผสมลงในอาหารให้ไก่กิน ในขนาด 0.5 เปอร์เซ็นต์ เมื่อไก่อายุได้ 2-3 เดือน ไม่ควรให้อาหารมากเกินไป ควรผสมให้ไก่กินอาหารได้หมดในวันเดียว หรืออาจจะให้ไก่อดอาหารก่อนให้ยาก็ได้ เพื่อให้ไก่อยากกินอาหารมากขึ้นในวันที่ให้ยาถ่ายพยาธิ ต่อไปให้ซ้ำเป็นระยะ ๆ ทุก 3-4 เดือนจะช่วยให้ไก่แข็งแรงสมบูรณ์ หรือถ้าไม่สะดวกในการหาซื้อจะใช้ของที่มีอยู่ในพื้นบ้านก็ได้ โดยใช้หมากแห้งที่ใส่กินนำมาแช่น้ำให้อ่อนตัว แล้วตำให้แหลก บดให้เป็นเม็ดขนาดเมล็ดข้าวโพด ให้ไก่กินตัวละ 1 เม็ด

โรคพยาธิขี้ตาไก่

พยาธิขี้ตาไก่มักพบได้เสมอในไก่ที่เลี้ยงปล่อยให้หากินตามที่รก หรือในเสื่อที่มีแมลงสาบอาศัยอยู่ จะพบว่า ขี้ตาไก่จะมีพยาธิตัวเล็ก ๆ สีขาวยาวประมาณครึ่งเซนติเมตร อยู่ในมูกตา ด้านหัวตาของไก่

สาเหตุ

แมลงสาบเป็นพาหะชั่วคราวที่พยาธิจะไปเจริญเติบโต จากไข่เป็นตัวอ่อนอยู่ภายในตัวแมลงสาบ เมื่อไก่กินแมลงสาบเข้าไป ก็จะติดโรคพยาธินี้ ตัวอ่อนพยาธิจะเคลื่อนตัวจากปากของไก่เข้าไปทางช่องจมูก แล้วเข้าไปในท่อน้ำตาไปสู่ที่หัวตา

อาการ

ไก่จะกะพริบตาบ่อย ๆ น้ำตาไหล ถูตาด้วยหัวปีก พยาธิจะรบกวนตาไก่ ทำให้ตาอักเสบเป็นหนอง ตาบวมปิด และจะพบพยาธิขี้ตาไก่ซ่อนอยู่ที่มุมตาด้านหัวตาของไก่

การป้องกันและรักษา

ต้องกำจัดแมลงสาบให้หมดไปจากบริเวณเล้าไก่ รักษาความสะอาดของเล้าไก่ และที่เก็บอาหาร อย่าให้กรงรังเป็นที่อาศัยของแมลงสาบได้

การรักษาโดยใช้ไม้พ่นสารดี เชื้อเอาก่อนหนองที่นัยน์ตาออก แล้วใช้น้ำเกลือหรือน้ำมะเกลือล้าง หรืออาจใช้ยาจุนแซมน้ำจันได้น้ำสีชาอ่อน ๆ หยอดนัยน์ตาไก่ แล้วเช็ดเอาพยาธิออก หยอดตาด้วยยาหยอดตาที่มียาปฏิชีวนะ เช่น คลอแรมเฟนิคอล เพื่อลดการอักเสบของตา วันละ 2 ครั้ง เช้าและเย็น ประมาณ 2-3 วัน จนกว่าจะหายเป็นปกติ

ตารางการให้วัคซีนป้องกันโรคระบาดขงไก่

ชนิดวัคซีน	อายุไก่	วิธีใช้	ขนาดวัคซีน	ระยะคุ้มโรค
นิวคาสเซิล (ชนิดหยอดจมูก)	1-7 วัน	หยอดจมูก	1-2 หยด	ควรทำครั้งที่สอง เมื่อไก่อายุ 21 วัน
นิวคาสเซิล	21 วัน	หยอดจมูก	1-2 หยด	ควรทำวัคซีนนิวคาสเซิล ชนิดแทงปีกอีกครั้ง เมื่อไก่อายุ 3 เดือน
นิวคาสเซิล (ชนิดแทงปีก)	3 เดือน	ใช้เข็มแทงปีก	1 ครั้ง	6 เดือน
ฟิลาเซียไก่ อหิวาต์ไก่	7 วัน ตั้งแต่ 1 เดือน	ใช้เข็มแทงปีกฉีดเข้ากล้ามเนื้อ	1 ครั้ง 1 ซี.ซี.	1 ปี 3 เดือน ฉีดซ้ำทุก 3 เดือน
หลอดลมอักเสบ	14 วัน	หยอดจมูก	1-2 หยด	3 เดือน ทำซ้ำทุก 3 เดือน ห้ามใช้วัคซีนนี้พร้อมกับ วัคซีนนิวคาสเซิล ควรใช้วัคซีนชนิดนี้ ห่างกันไม่น้อยกว่า 1 อาทิตย์